

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk

2018-01-30 1 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Fixa Till (Återbruk på Linero)

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk

2018-01-30 2 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

Innehållsförteckning

1. SAMMANFATTNING	3 2.
PROJEKTETS FÖRLOPP	3 3.
PLANERAT UTFALL	4 3.1.
Leveranser	4 3.2. Tider
.....	4 3.3.
Kostnader/intäkter	4 3.4.
Resursutnyttjande	5 4.
UTVÄRDERING	5 4.1.
Projektorganisation	5 4.2. Metoder
.....	5 4.3. Besökaren
.....	5 4.4. Samarbetspartner –
LKF	6 4.5. Anställda i butiken
.....	6 4.6. Utvärdering med stöd från
Internationella Miljöinstitutet	6 4.7. Administrativa rutiner
.....	8 4.8.
Leverantörer.....	8 5.
SLUTSATSER	8

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk

2018-01-30 3 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

1. SAMMANFATTNING

Lunds kommun har beslutat om mål att den totala mängden hushållsavfall skall minska med 2 procent per år från 2013 till 2020. För att nå detta mål behöver kommunens verksamhet utvecklas. Olika försök och läroprojekt ger underlag för framtida agerande. Samverkan med företag, ideella organisationer m.fl. behöver utvecklas för att målet skall nås.

Projektet ”Fixa Till”, återbruk i stadsdelen Linero, har genomförts under två år för att stimulera till återbruk genom bytesmöjligheter av second hand varor samt att öka kunskap om reparationsmöjligheter. Projektets verksamhet inryms i en butikslokal i Linero centrum. I lokalen kan kläder, böcker och mindre föremål lämnas i ett bytessystem där man får poäng för inlämnat som man sedan kan använda i utbyte mot annat i butiken. Symaskiner och en snickeriverkstad finns tillgängliga för besökarna och ”workshops” i varierande ämnen har hållits för att stimulera till reparationer mm.

Måluppfyllelsen av projektet är goda men mera tid behövs föra att få fler att använda lokalen till reparationer mm. Två år bedöms som en alltför kort tid för att få effekt av kunskapsspridningen genom ”workshops”. Projektet har troligen bidragit till beteendeförändringar men även här är två år för kort tid för utvärdering. Fixa Till har varit en uppskattad social mötesplats och uppskattas av det kommunala bostadsföretaget LKF. Trots den begränsande verksamheten har återbruket

bidragit med en minskning av CO² med 10 ton per månad.

Studenter vid Lunds Universitets Internationella Miljöinstitut har i tre uppsatser belyst verksamheten vid Fixa Till.

2. PROJEKTETS FÖRLOPP

Den totala mängden hushållsavfall skall minska med 2 procent per år från 2013 till 2020 i Lunds kommun. Under 2015 diskuterades idéer om projekt för att på ett tydligare sätt skapa exempel på åtgärder som leder till avfallsminimering. En av idéerna var att skapa ett kvartersnära återbruk i något av Lunds bostadsområden. Ett återbruk med möjlighet att reparera produkter men även att lära ut olika tekniker för reparationer och produktförändringar. Lunds kommunala fastighetsbolag (LKF) med drygt 9 000 lägenheter var intresserade av ett kvartersnära återbruk. LKF erbjöd en ledig lokal i stadsdelen Linero. Där finns ca 1000 lägenheter och en förnyelse har skett av stadsdelens handelscentrum.

En förstudie gjordes december 2015 med medel från Lunds kommuns miljöanslag. Projektet kallat "Fixa Till" startade våren 2016 i samverkan med LKF och kommunens miljöutskott. Verksamheten öppnade för allmänheten 30 mars 2016. Den personal som har anställts för projektet är utbildade industridesigners vid Lunds universitet.

Projektet hade till att börja med en tid för att etablera sig inom området. Detta skedde i första hand via bytesdelen av second hand saker. Bytesdelen är upplagd så att besökarna lämnar in kläder, husgeråd, böcker, skivor m.m. och erhåller poäng för detta. Poängen skrivs upp på ett kort de själva har. De kan senare byta till sig andra saker genom poängen. Elektronik tas ej emot.

Fixa Tills öppettider är tisdagar till fredagar 13-18 förutom torsdagar då det är kvällsöppet till 20.00 Lördagar hålls öppet 11.00 – 15.00.

Workshops hålls kvällstid varannan torsdag och varannan torsdag är speciellt vikt för arbete i verkstäderna. Verkstäderna kan även användas dagtid då Fixa Till är öppet.

Fixa Till har använt sig av olika faser i projektet. 1. Etableringsfas – bytesdelen har fungerat som indragare och cafédelen har gett möjligheten till en enklare social samvaro. 2. Fokusskifte – där fokus aktivt skiftat till att laga och reparera.

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk
2018-01-30 4 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

3. Workshops har haft en blandning av återbrukspyssle till att reparera möbler. En lyhördhet gentemot vad besökarna önskat sig har funnits. Samarbete och utbyte med Stenkrossen vad gäller uppläggen har varit.

Bytesdelen blev snabbt populär och den etablerade sig under 2016. Det har kommit in stora mängder kläder, böcker och husgeråd. Det som inte har bytts ut igen har gått till Human Bridge m.fl. aktörer.

Verkstäderna började användas under hösten 2016. Det var i första hand symaskinerna som togs i bruk. Under 2017 gjordes en ommöblering av lokalen så att verkstäderna och vad som kan göras där kom mer i fokus. Detta har gett att fler besökare uppmärksammar möjligheten till att laga och reparera.

Kommunikationen om Fixa Till har i första hand riktat sig till boende inom Linero området samt med de områden som antas använda sig av ICA-affären och annan service vid torget. LKF har bidragit med att distribuera tillsammans med hyresavin. Workshops har även kommunicerats via Hållbara Lund på facebook och annonser har införts i tidningen Hallå samt att affischer satts upp i närområdet.

Fixa Till fick i starten stor uppmärksamhet och det har varit ett flöde av studiebesök för att titta på verksamheten. Personer från bl.a. Göteborg, Helsingborg och Hässleholm som sysslar med samhällsplanering, hållbarhet och avfall har gjort studiebesök.

Studentgrupper från Lunds universitets internationella miljöinstitut (iiee) har studerat verksamheten och bidragit till både utvärdering och utveckling. Tre uppsatser har skrivits.

3. PLANERAT UTFALL

3.1. Leveranser

Leveransnamn Status kommentarer Förstudie Klart v2 2016 Projektdirektiv Klart v3 2016 Kommunikationsplan Klart v4 2016 Program våren 2016 Klart v8 2016 Program hösten 2016 Klart v32 2016 Program våren 2017 Klart v 2 2017 Program hösten 2017 Klart v25 2017 Månadsredovisning Statistik I huvudsak en gång per

månad och i vissa fall var annan månad. Utvärdering Klart 2018 kv 1

Planerat: Workshops har planerats att genomföras varannan vecka på kvällstid. Utfall: Utfallet överensstämmer med det

planerade. Personalen har även fått uppdrag utanför planerad verksamhet. De har genomfört workshop i Linderos stadsdelsbibliotek riktat till skolelever. Inredningsuppdrag med återvinningsprodukter har även genomförts.

3.2. Tider

Planerat: Verksamheten startade i mars 2016 och projekttiden är två år. Utvärdering sker första kvartalet 2018. Utfall: Tidplanen följer det planerade.

3.3. Kostnader/intäkter

Kostnader för etablering av fixa Till

Planerat (tkr) Utfall (tkr) Lokalanpassning 200 121 It telefoni 36 19

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk
2018-01-30 5 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

Larm 50 41 Belysning 44 35 Inredning 55 20 Verktyg 70 75 Transport 20 5 Färg mm 20 - Marknadsföring, skylt 30 46

SUMMA 525 362

Årlig kostnad verksamhet

Planerat (tkr) Utfall (tkr) Hyra, inklusive värme, el 310 262 Lönekostnader 750 774 Arvoden (workshop) 30 31

Förbrukningsmaterial 20 36 Övrigt 20 11 Bidrag från LKF -200 -200 **Summa årskostnad 1030 914**

Utfallet har i stort stämt vad gäller årliga kostnader. Kostnaden för etablering av verksamheten blev 163 tkr lägre. Lägre ombyggnadskostnader och nyttjande av "second hand" inredning höll kostnaderna nere.

3.4. Resursutnyttjande

Två till tre personer har tjänstgjort och tjänstgöringsgraden har varierat efter behov. Inledningsvis 1,5 årsarbetare vilket ökade något efter behov. I projektets slutfas var tjänstgöringsgraden är 75, 65 respektive 52,5 % för de tre anställda. I samband med Workshops har andra personer varit engagerade som handledare. I övrigt har visst förbrukningsmaterial köpts in.

4. UTVÄRDERING

4.1. Projektorganisation

Projektorganisationen har inte varit samordnad delvis pga. långtidsfrånvaron av projektledare. Styrgrupp och arbetsgrupp har utgjorts av deltagare från LKF. Renhållningsverket och kommunens miljöstrategiska enhet.

4.2. Metoder

Utvärdering av Fixa Till har skett på flera sätt. Samarbete med internationella miljöinstitutet vid Lunds Universitet har medfört att studenter har skrivit tre uppsatser inom ämnen som berör Fixa Till. Besökare och LKF har lämnat synpunkter via en enkät. Anställd personal har även lämnat synpunkter. Det som varit i fokus, att intressera invånarna för tekniker och nyttja tillgången av verkstan, har utvecklats långsamt. Under projektets andra år har deltagarintresset ökat för workshops. Genom ommöblering av lokalen och att styra nyttjandetider för Fixa Till stimuleras nyttjandet av verkstan.

I projektstarten angavs mål för projektet;

- Minska uppkomsten av avfall genom att möjliggöra återbruk.
- Öka kunskapen reparationer, "uppcykling" mm bland boende på Linero.
- Öka motivationen till återbruk.
- Ökad boendetrivsel för boende i Linero.

4.3. Besökaren

För att utvärdera hur besökarna/användarna av Fixa Till ser på verksamheten gjordes en enkät som lades ut i lokalen och besökarna uppmanades att fylla i enkäten. Sammanlagt har 40 st besvarat den. Samtliga svaranden är samstämmiga i att uppskattar möjligheten till att byta saker och att FixaTill har blivit en social mötespunkt. Alla uppger att de i högre grad har börjat tänka på

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk
2018-01-30 6 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

miljön och tycker det känns bra att inte slänga saker. I vissa åldersgrupper blir detta tydligare som t.ex. ovanför 65 år. Åldersgruppen 40 – 55 år tar upp verkstäderna i ungefär lika hög grad som bytesdelen och tycker det är bra att få tillgång till en plats där man kan laga saker. Symaskinerna lyfts fram som en tillgång. Åldersgruppen 56-65 nämner även de verkstäderna som viktiga.

Antalet besök i butiken per månad varierar mellan 400 till 740. Snittet ligger på ca 500 besök per månad. Antalet saker som lämnats in varierar i stort och har en stigande kurva över tid. Under 2017 bedöms den till i genomsnitt 2000 saker per månad.

Fixa Till har sökts 2 891 gånger över Google senaste kvartalet och har fått 4,7 av 5,0 i recension.

4.4. Samarbetspartner – LKF

LKF menar på att verksamheten är positiv och inbjuder till gemenskap. Utifrån beteendepåverkan ser de verksamheten som positiv men kommenterar att beteendepåverkan tar tid. Verksamheten har blivit en social träffpunkt som man ser som positivt. De tre delarna i verksamheten; bytesdel, verkstäder och workshops menar man på att de behövs tillsammans för att det ska fungera. Öppettiderna anses också bra.

LKF framför en del synpunkter på förändring/utveckling av Fixa Till som t.ex. mer förvaringsplats till besökare för deras reparationsprojekt, involvera tillverkande företag t.ex. IKEA, marknadsföra saker som är tillverkade av återvunnet material, att komplettera med en större cafédel. Detta kunde göras tillsammans med projekt som finns i grannlokalen.

Kommunikationen kan utvecklas och poängsystemet kompletteras med Swish.

4.5. Anställda i butiken

De som arbetar i butiken menar på att verksamheten fyller ett socialt behov på Linero. Nu under hösten 2017 används symaskinerna nästan varje dag och alltfler hittar in till träverkstäderna för snickeri och måleri. Workshops har fungerat lite ojämnt då det har varit väderberoende om människor tagit sig dit. De uppfattar från besökarna att man kommer till Fixa Till för att det är viktigt med en billigare och miljövänligare konsumtion.

Samtidigt tar bytesdelen mycket tid. Dels att sätta poäng på sakerna som kommer, sortera och kolla av att det är rent m.m. drar tid. Det har kommit in stora mängder kläder. Bland kunderna finns det en grupp som vill fynda och gärna se vad som kommer in direkt. Så poänggivande och sortering borde ske mer avskilt. Runt bytesdelen har även uppstått frågor om gränsdragningar gentemot kunderna. En del har försökt pruta, några ifrågasätter spelregler m.m. En fråga att diskutera, är om detta hänger ihop med poängsystemet och om det varit annorlunda med pengar. En del av kunderna vill även köpa de exempel på återbruk som tillverkats eller få hjälp med att laga saker.

4.6. Utvärdering med stöd från Internationella Miljöinstitutet

Under 2017 engagerades studenter med handledare från Internationella Miljöinstitutet till att bidra med att titta på Fixa Tills verksamhet utifrån olika aspekter.

FixaTill: Byta tonvikt - Shifting Emphasis – fyra studenter från University of Virginia Studentgruppen vistades flertal gånger i lokalen under öppettiderna, gick igenom statistik och intervjuade besökare. De fann att inlämnade saker till bytesdelen, till cirka 65% lämnar affären till andra kunder. Besökarna var i första hand äldre, unga mödrar och invandrade. Den sociala aspekten bedöms som starkt positiv och de betonar att: Gemenskapens aspekt av FixaTill är väsentlig för att förändra beteende, eftersom individer är mer benägna att delta i hållbart beteende om de ser det som någonting andra satsar på (Gifford, 2011).”

Runt målsättningen att få till stånd en beteendeförändring till att börja laga och reparera, menar studentgruppen att det finns ytterligare barriärer runt detta: ”Men eftersom reparationer är en avvikelse från vanor som kräver ytterligare tid och kunskap från besökarna, är individer mindre benägna att använda den (Världsbanken, 2010).

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk
2018-01-30 7 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

Detta stöds av symaskinerna som det mest använda verktyget, eftersom att använda symaskiner är en mer allmänt känd färdighet.” De framför även synpunkten att det blir lättare att gå till reparationsverkstäderna om det finns en handledare som vistas där och stöttar beteendet med kunskap.

Studentgruppen kom även med förslag som genomfördes på Fixa Till för att ytterligare synliggöra verkstäderna.

Delningsekonomins vinster - Hur bör kollaborativa verksamheter utvärderas? Tove Pettersson, kandidatarbete Uppsatsen tittar på och diskuterar perspektivet vilken miljönytta delningsekonomi har och hur det bör utvärderas. Detta då

delningsekonomi har blivit populärt och antas ha stora miljöfördelar, men då det saknas bra utvärderingsmodeller. I uppsatsen går igenom olika utvärderingsfaktorer. Även här har gjorts enkäter och intervjuer.

Vem besöker? ”FixaTills kundkrets är varierad, men genomsnittskunden är en kvinnlig Linerobo. Besökarnas socioekonomiska status har inte undersökts. Besöksmotiven är mångfacetterade, detta sammantaget med ett kontinuerligt ökande besöksantal visar att verksamheten är relevant och fyller sin funktion.”

Besökarna – Har de vunnit på att byta saker? ”Merparten, 13 stycken menar att de sparat en del pengar. 10 stycken uppger att de sparat mycket pengar, och 5 har sparat lite pengar. Resterande 4 har inte sparat alls.”

Vad hade de gjort istället? ”För att ändå göra en uppskattning av om besökarnas slängbeteende påverkats av verksamheten ställdes enkätfrågan: ”Om FixaTill inte fanns, vad hade du gjort med sakerna som du lämnar in?”. Alternativen var slängt, behållit eller skänkt bort. Flera kombinationer var möjliga, svaren går att utläsa i tabell 7. De svarsalternativ som fick flest svar var skänkt samt skänkt eller slängt.”

Beteendet är svårt att analysera, då besökarna dels har blivit påverkade av Fixa Tills närvaro, svaren ges i Fixa Tills lokaler samtidigt som att de skulle fått åka till Lunds centrum för att kunna skänka till en organisation.

Laga, reparera Svaren som framkommer ger varierande intryck men det framgår klart att svaranden är medvetna om att de bör undersöka om det går att laga innan de slänger.

Miljönytta Uppsatsen kommer fram till en uppskattning av miljönyttan som utifrån FixaTills statistik visar att i genomsnitt sparas nära 10 ton CO₂ i månaden genom byteshandeln.

Måluppfyllnad Totalt sett menar uppsatsskrivanden att: ”Två av FixaTills fyra projektmål anses vara uppfyllda; ökad motivation till återbruk samt ökad boendetrivsel. Målet ökad kunskap har delvis uppfyllts. Målet minskad avfallsmängd kan ha uppfyllts, men eftersom det inte går att mäta kan ingen slutsats dras kring det. På det stora hela visar studien att projektets mål har uppnåtts.”

© Dokumentmall från ProjektStegen®

Slutrapport

Utfärdare/Enhet Telefon Datum Version Sida Lena Wallin, Erik Rånlund/Lunds Renhållningsverk
2018-01-30 8 (8)

Projekt Noteringar Informationsklass Fixa Till

4.7. Administrativa rutiner

Den ekonomiska redovisningen och uppföljningen har genomförts i enlighet med förvaltningens rutiner. Insamling av besöksstatistik och redovisning av material som lämnas in respektive ut från Fixa Till har hanterats manuellt och sammanställt månadsvis.

4.8. Leverantörer

Du butiken inreddes köptes en möbler och annat material från second hand butiker i Lund. Vid vissa tillfällen har även överskott av textilier inneburit att material lämnats till ideella organisationer för insamling.

5. SLUTSATSER

Att driva beteendepåverkan tar tid. Det är därför svårt att dra för långtgående slutsatser av ett tvåårigt projekt likaväl som det vore förhastat att förvänta sig för mycket under tidsperioden. Trots detta kan ses att Fixa Till fått en påverkan på flertal sätt på Linero.

Det har blivit en social mötesplats. Frånsett att det är en viktig funktion för bostadsområdet, så är beteendepåverkan mycket beroende av en större grupps agerande och hur gruppen mår. Om det uppstår en attraktion till en social samvaro, blir det också lättare att få människor till att ändra sitt beteende i samklang med gruppen. Att träffas, ha roligt och kunna umgås är en viktig faktor när en person ska påbörja ett nytt beteende som den också kanske upplever sig sakna kunskap om, som t.ex. reparera.

Flödet av second hand saker har varit stort. Utifrån det perspektivet är det ett bra resultat att ca 65 % av dessa har gått ut igen till besökare. I olika undersökningar framkommer att människor till viss del drar sig för att köpa second hand då man inte kan vet vem saken tillhört. Om den höga procentsatsen i detta fall beror på att sakerna rör sig i ett lokalt område, så att man resonerar annorlunda om dessa, är svårt att bedöma. Dock finns sådana indikationer från andra undersökningar att det skulle kunna ligga till så. Vi kan dock konstatera att motivationen till att använda second hand har höjts.

Att återbruka, laga och reparera kräver både kunskaper och ännu större beteendeförändring. För detta är två år en relativt kort tid. Med det som bakgrund, syns att stegen för detta tas inom Linero området då verkstäderna blir mer besökta. Att symaskinerna började användas först är inte konstigt, då det ligger en närmare tradition i att laga kläder samtidigt som det

nu är trendigt med att laga och bära second hand kläder.

Att öka kunskapen tar tid. Antingen kan det ske genom att man visar en person hur den ska göra eller via workshops, studiecirklar m.m. Viljan att delta i en workshop går hand i hand med ovan nämnda faktorer. Ju mer attityden ändrar sig, så kommer ett kunskapssökande. Det som kan underlätta är en social gemenskap inom ett närområde där det upplevs lätt, nära och roligt att delta.

Att återbruk och förebygga avfall har en klar koppling till klimatförändringar märks på den uppskattade besparing av CO2 som gjort – i genomsnitt 10 ton per månad

Uppsatser; *Delningsekonomins vinster - Hur bör kollaborativa verksamheter utvärderas? Tove Pettersson, kandidatarbete*
FixaTill: Byta tonvikt - Shifting Emphasis – fyra studenter från University of Virginia No Shared Vision for the Sharing Economy? Sanne Raggars och Annabel Schickner

© Dokumentmall från ProjektStegen®